

DZIEJE GOSTYNIA – KALENDARIUM

Młodsza epoka kamienna, neolit – znaleziska potwierdzają pierwsze ślady życia w rejonie Gostynia

800-500 r. p. n. e. – ożywione osadnictwo w rejonie Gostynia (istnienie osad na terenie dzisiejszych wsi: Grabonóg, Podrzeczce i Kunowo).

1.04.1278 – dokument lokacyjny księcia wielkopolskiego Przemysła II dla Mikołaja Przedpełkowicza, zezwalający na założenie miasta Gostyń, wystawiony w kancelarii w Zbąszyniu. Miasto zorganizowane na prawie magdeburskim, zbudowane od podstaw (na tzw. „nowiźnie”) na wysepkach, w starorzeczu Kani. Nazwę przyjęto od pobliskiej wsi Gostyń (dzisiaj Stary Gostyń), wywodzi się ona od znanego jeszcze w średniowieczu imienia „Gostek” lub „Goston”.

1301 – pierwszy właściciel miasta założył „szpital” św. Ducha.

1305 – zmarł założyciel miasta komes Mikołaj herbu Łodzia, syn wojewody poznańskiego Przedpełka.

1310 – pierwsza wzmianka o kościele parafialnym w Gostyniu, był częścią składową dekanatu śremskiego i archidiecezji poznańskiej

1324 – dokument lubiński potwierdza istnienie pierwszego kościoła w Gostyniu.

1337 – Pierwsza wzmianka źródłowa o szkole parafialnej w Gostyniu. Mieszczanie łożyli znaczne kwoty na szkolnictwo. Na wiek XVI przypada okres świetności tej placówki – wielu absolwentów studiowało na Uniwersytecie Krakowskim i uczelniach zagranicznych. Miasto otrzymuje od właściciela Mikołaja Wojciechowicza szereg przywilejów zawartych w ordynacji miejskiej (prawo sprzedaży soli, dochody z kramów piekarniczych i szewskich, monopole na prowadzenie karczm z zakazem budowy konkurencyjnych w promieniu 1 mili). Ponadto rada miejska czerpała dochody z posiadłości wiejskich (do Gostynia należało wówczas 12 wsi, m.in. Brzezcie, Gola, Czachorowo i Smogorzewo). Źródłem utrzymania mieszkańców miasta było rzemiosło i drobny handel.

1393 – nowym właścicielem miasta został potężny ród wywodzący się z Łużyc – Wezenborgowie.

1418 – z inicjatywy braci Bartosza i Janusza Wezenborgów rozpoczęto wznosić obecną bryłę kościoła p.w. św. Małgorzaty. Budowa trwała w latach 1418-1436. W roku 1468 biskup poznański erygował ołtarz Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny.

1419 – obok wzmiankowanych w ordynacji z 1337 roku cechów piekarzy i szewców, źródła wymieniają: rzeźników, sukienników, krawców i kowali.

1444 – Gostyń przeszedł w ręce rodu Macieja Borka Osieckiego herbu Gryzima z Osiecznej. Z tą chwilą nowy właściciel zmienił nazwisko na Gostyński.

1458 – miasto wystawiło 15 zbrojnych pieszych na wyprawę malborską (wojna trzynastoletnia 1454-1466). Tak znaczna liczba świadczyła o zamożności miasta (Krotoszyn wysłał wówczas 2 pieszych. Wolsztyn – 4, Pleszew – 12, Poznań – 60)

1462 – Mikołaj, Maciej i Piotr Borkowie Gostyńscy – synowie Macieja Borka dzielą się dobrami: Mikołaj otrzymuje Osiecznę, a Maciej i Piotr Gostyń z wsiami: Bodzewko, Podrzecze, Dusina, Pożegowo, Brzezie, Czachorowo, Czajkowo oraz z klucza Osieczna wsie: Krzemieniewo, Drobnin, Garzyn, Świerczyna.

2 poł. XV w. i wiek XVI – czasy świetności miasta, stało ono w tym czasie rzemiosłem cechowym i handlem.

1521 – po raz pierwszy akta miejskie wymieniają kościółek świętogórski na Głogówku

1528 – pierwszy spis mieszkańców miasta. Gostyń miał wówczas 149 zamieszkałych budynków. Przyjmując stosowany powszechnie dla tej epoki wskaźnik 5 osób dla domostwa, otrzymamy 750 mieszkańców.

1529-1531 budowa w latach kaplicy św. Anny w kościele farnym przez gostyńskiego garncarza Makarego Skoczylasa

15.06.1565 – synod różnowierców wielkopolskich (w farze gostyńskiej) z udziałem Erazma Glicznera ze Żnina – superintendenta Luteran wielkopolskich. Miasto Gostyń było wtedy znacznym ośrodkiem ruchu reformacyjnego.

1572 – pierwsza wzmianka w księgach miejskich o dość licznej kolonii szkockiej w Gostyniu (swoją ojczyznę opuścili z powodu prześladowań religijnych). Głównym ich zajęciem był handel. Ślady po nich znikają w 2. poł. XVIII wieku – większość zapewne spolonizowała się.

1585 – najstarszy znany herb Gostynia – z pieczęci rady miejskiej) przedstawiał trzy baszty w tarczy, bez wspólnej podstawy.

Spotkanie księcia legnickiego Henryka XI (kandydata do tronu polskiego, po ucieczce z więzienia w Świdnicy) z marszałkiem wielkim koronnym Andrzejem Opalińskim (w październiku).

1656 – miasto splądrowane i ograbione podczas ekspedycji karnej prowadzonej przez oddział wojsk szwedzkich pod dowództwem zniemczonego Czecha Jana Wienharda Wrzeszczowicza („Potop” szwedzki 1655-1660) Pisarz miejski wówczas zanotował: „Inkursja szwedzka nieznośnie ciężka”.

1665 – w czasie rokoszu Lubomirskiego zatrzymał się obozem w pobliżu Gostynia król Jan Kazimierz.

8.06.1666 – utworzenie Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Gostyniu.

4.10.1668 – możnowładca Adam Konarzewski osadził na Głogówku pod Gostyniem, księży zakonników z kongregacji św. Filipa Nereusza.

8.09.1675 – rozpoczęto budowę nowej okazałej świątyni na Świętej Górze za sprawą fundatora Adama Konarzewskiego. W 1756 roku zakończono budowę kopuły, pokrywając ją miedzianą blachą, głównie dzięki Weronice z Konarzewskich Mycielskiej.

1702 – Gostyń i pobliskie wsie zostały spustoszone przez Szwedów (wojna północna 1700-1721). Wiek XVII i 1 poł. XVIII w dziejach miasta zapisały się regresem gospodarczym spowodowanym licznymi przemarszami obcych wojsk, kontrybucjami i epidemiami chorób.

1708-1712 – wielka epidemia zarazy. Przekazy informują, że Gostyń stracił wówczas 670 mieszkańców spośród 1000. Ludzie szukali schronienia w lasach i pobliskich wioskach. W księdze zmar-

łych w klasztorze świętogórskim zapisano: „a ponieważ już nie było ludzi do umierania, więc i zaraza musiała ustać i śmierć spocząć”.

15.09.1761 – oddział pruski pod dowództwem gen. von Platena rozbił rozłożony u podnóża Świętej Góry obóz rosyjski (dowódca gen. Czerepow dostał się do niewoli).

14.04.1775 – edykt właściciela miasta Jana Nepomucena Mycielskiego zezwalający na osiedlanie się w Gostyniu różnowierców.

14.02.1793 – zajęcie miasta przez oddziały pruskie i włączenie go w granice administracyjne powiatu krobkiego. Gostyń liczył w 1793 roku 1029 mieszkańców.

1794 – insurekcja kościuszkowska na terenie Wielkopolski. W działaniach powstańczych wzięło udział około 20 Gostynian. W sierpniu 1794 r. pojawił się w mieście oddział insurgentów pod dowództwem Franciszka Gorczyńskiego, który zarekwirował pruskie magazyny, broń oraz pieniądze z kasy miejskiej.

20.04.1795 – utworzenie w mieście Królewskiej Ekspedycji Podwód – instytucji ułatwiającej połączenia pocztowe.

1800 – do elementarnej szkoły katolickiej w Gostyniu uczęszczało 90 dzieci, choć ich liczba w wieku szkolnym wynosiła 168.

07.1807 – wcielenie Gostynia w granice administracyjne Księstwa Warszawskiego.

20.11.1807 – utworzenie w Gostyniu 50-osobowego oddziału Gwardii Narodowej dla utrzymania porządku w mieście i okolicy.

15.09.1811 – wybuch największego w dziejach miasta pożaru, który strawił 52 domy mieszkalne, browar, słodownię i gościniec pański.

1815 – Na mocy decyzji kongresu wiedeńskiego Gostyń ponownie znalazł się pod panowaniem pruskim, w granicach powiatu krobkiego, w Wielkim Księstwie Poznańskim.

1830-1831 – w powstaniu listopadowym na terenie Królestwa Polskiego uczestniczyło 20 ochotników z Gostynia i okolicy.

10.12.1835 – powstanie ziemiańskiego Kasyna Gostyńskiego – pierwszego w Wielkim Księstwie legalnego towarzystwa polskiego typu organicznikowskiego. W 1838 roku powołano do życia trzy wydziały: Rolniczo-przemysłowy, Literacki i Dobroczynny.

1836 – nowa ordynacja miejska. Gostyń przestaje być miastem prywatnym.

1836-1845 – sumptem „Kasyna” wychodził w Lesznie „Przewodnik Rolniczo-Przemysłowy” – fachowe pismo dla ziemian.

1840 – Gostyń liczył 2303 mieszkańców.

1841 – wybudowany został nowy gmach Kasyna Gostyńskiego (obecnie budynek szpitala powiatowego)

1845 – z inicjatywy Edmunda Bojanowskiego powstała w Gostyniu „Ochronka” (przedszkole) dla biednych dzieci.

7.02.1846 – rozwiązanie przez władze pruskie Kasyna Gostyńskiego.

19.04.1848 – potyczka na terenie miasta oddziału wojsk pruskich dowodzonych przez mjr Müllera z powstańcami (walka trwała 3 godziny, poległo 6 powstańców).

04.1848 – udział ponad 20 ochotników z Gostynia w walkach powstańczych Wiosny Ludów na terenie Wielkopolski (m.in. Książ i Miłosław).

1851 – okoliczni ziemianie – dawni członkowie Kasyna – utworzyli w Gostyniu Towarzystwo Agronomiczne na powiat krobowski.

1862 – w Gostyniu zorganizowano wielką wystawę rolniczą, pierwszą tego typu imprezę w Wielkim Księstwie Poznańskim.

1863-1864 – udział ponad 60 ochotników z Gostynia i okolic w walkach powstańczych na terenie Królestwa Polskiego (w tym 24 rzemieślników z Gostynia). Walczyli w oddziałach Edmunda Taczanowskiego i Younga de Blankenheima.

14.03.1864 – ucieczka z gostyńskiego więzienia gen. Michała Jana Heydenreicha-Kruka, uczestnika powstania styczniowego.

27.04.1865 – Powstanie Towarzystwa Pożyczkowego (późniejszego Banku Spółdzielczego).

25.03.1867 - założenie Stowarzyszenia Czeladzi Katolickiej, przekształconego 18.06.1876 roku w Towarzystwo Przemysłowców, a w 1903 roku w Towarzystwo Przemysłowców i Rzemieślników.

1875 – Gostyń liczył 3076 mieszkańców.

25.08.1876 – władze pruskie rozwiązały kongregację filipinów, których wydalono z Gostynia (ich powrót nastąpił w 1919 roku).

1882 – powstanie Kółka Rolniczego w Gostyniu.

1885 – otwarcie w Gostyniu prywatnej średniej szkoły dla dziewcząt.

1886 – otwarcie Szkoły Doksztalającej Przemysłowej, która przygotowywała młodzież do zawodu kupieckiego i do rzemiosła.

6.06.1887 – utworzenie powiatu gostyńskiego. Gostyń stał się siedzibą władz powiatowych.

1.10.1888 – uruchomienie linii kolejowej Leszno-Jarocin.

1889 – Uruchomienie Mleczarni Spółdzielczej.

1890 – otwarcie prywatnej średniej szkoły dla chłopców.

8.12.1894 – zawiązanie się miejscowego ognia Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.

16.06.1896 – zebranie założycielskie okolicznych ziemian, które podjęło decyzję o budowie Cukrowni.

1900 – powołano Gostyńskie Katolickie Towarzystwo Robotników. Gostyń liczył 4844 mieszkańców.

19.01.1902 – założono Polsko-Katolickie Towarzystwo Młodzieży w Gostyniu.

1902 – strajk dzieci szkoły elementarnej (dzisiejsza szkoła nr 1) i uczennic średniej szkoły dla dziewcząt przeciw wprowadzeniu zakazu nauczania religii w języku polskim.

1906 – ponowny strajk uczennic starszych klas gostyńskiej szkoły dla dziewcząt.

9.07.1906 – powstanie spółki handlowej „Rolnik”.

20.10.1907 – utworzenie Towarzystwa Czytelni dla Kobiet.

1907 – powstanie Gostyńskiej Fabryki Maszyn i Odlewni Żelaza.

1910 – z połączenia istniejących w mieście od końca XIX wieku szkoły prywatnej dla dziewcząt i takiej dla chłopców powstała szkoła średnia typu progimnazjum z niemieckim językiem nauczania.

1912-1913 – organizowano wiece protestacyjne przeciw ograniczaniu praw języka polskiego.

1913 – założono Koła Obywatelskie na miasto Gostyń i okolicę.

1915-1916 – z inicjatywy ks. Jackowskiego ukazywał się „Tygodnik kościelny dla parafii gostyńskiej”.

1.08.1915 – powstanie I drużyny skautów im. Tadeusza Kościuszki.

1916 – otwarcie biblioteki miejskiej im. Henryka Sienkiewicza.

9.11.1918 – powstanie Powiatowej Rady Ludowej.

11.11.1918 – powstanie Polskiej Rady Robotniczej i Żołnierskiej.

2.01.1919 – przejęcie władzy w mieście przez Powiatową Radę Ludową. Wincenty Dabiński – mianowany pierwszym polskim starostą powiatu gostyńskiego. Funkcję burmistrza miasta pełnił krótko Józef Kujawski.

6.01.1919 – Powiatowa Rada Ludowa w Gostyniu mianowała por. Bernarda Śliwińskiego dowódcą batalionu powstańców-ochotników z Gostynia i okolicy.

7.01.1919 – wyruszenie sprzed „Strzelnicy” gostyńskiego batalionu powstańców na front pod Leszno.

Styczeń-luty 1919 – kompanie z Gostynia, Ponieca, Krobi, Piasków, Borku walczyły na odcinkach: Poniec i Pawłowice, staczając boje pod Miechcinem, Janiszewem, Waszkowem i Gościejewicami.

7.02.1919 – w gostyńskim gimnazjum rozpoczęto naukę w języku polskim.

11.05.1919 – uroczyste zaprzysiężenie na Rynku oddziałów Straży Ludowej z terenu powiatu gostyńskiego.

7.09.1919 – wiec poparcia społeczeństwa gostyńskiego dla Ślązaków w ich walce orężnej przeciw Niemcom.

Wrzesień 1919 – powstanie I drużyny harcerek im. Królowej Jadwigi.

1919 – niemieckojęzyczny „Gostyner Kreisblatt” przekształcony został w urzędowe czasopismo „Orędownik Gostyński”, ukazujące się w języku polskim do wybuchu II wojny światowej.

23.06.1920 – wiec zorganizowany w Gostyniu z udziałem 2000 osób dla poparcia interesów Polski i Polaków w plebiscycie na terenach Warmii, Mazur i Powiśla.

1.06.1921 – na zebraniu w gostyńskim ratuszu z inicjatywy ks. Franciszka Olejniczaka (w latach 1925-1933 dyrektora gimnazjum) podjęto uchwałę o budowie nowego gmachu gimnazjalnego. Dnia 9.06.1921 ukonstytuował się Komitet Budowy z Edwardem Potworowskim na czele.

1922 – rozpoczęto budowę huty szkła, której uruchomienie nastąpiło dwa lata później. Powstała przy gostyńskiej szkole powszechnej drużyna harcerska im. Zawiszy Czarnego. od 1925 r. działała komenda hufca męskiego ZHP.

13.05.1923 – powstanie klubu sportowego „Kania”.

23.10.1924 – oddanie do użytku nowo wybudowanego gmachu gimnazjum.

14.11.1924 – powstanie Polskiego Towarzystwa Dramatycznego im. A. Fredry „Fredreum”.

1924 – przejazdem w Gostyniu bawił Prezydent RP Stanisław Wojciechowski.

1925 – ukazywało się czasopismo „Głos Gostyński”. Rok później wyszedł pierwszy numer „Ziemi Gostyńskiej” (po trzech numerach pismo upadło). Redaktorem obu pism, stojących na dobrym poziomie, był Stanisław Czernik. Sukces wyborczy endecji w wyborach do rady miejskiej. Zdominowała ona życie polityczne miasta w dwudziestoleciu międzywojennym (także po roku 1926).

23-24.06.1928 – zjazd katolicki połączony z koronacją cudownego obrazu Matki Boskiej na Świętej Górze.

12.1928 – sumptem „Fredreum” ukazał się pierwszy zeszyt „Kroniki Gostyńskiej”, która później jako miesięcznik regionalny ukazywała się aż do wybuchu II wojny światowej (redaktorem był Władysław Stachowski – regionalista i kolekcjoner).

1928 – założono w gimnazjum Towarzystwo Młodzieży Gimnazjalnej „Łan”. W latach 1930-1938 wychodziło tutaj periodyczne pismo o tej samej nazwie.

22.05.1929 – wizytę w Gostyniu złożył Prezydent RP Ignacy Mościcki. Zaszczycił on swoją obecnością m.in. tutejsze gimnazjum.

1931 – Gostyń liczył 6815 mieszkańców.

3.02.1936 – wielka demonstracja bezrobotnych przed gmachem starostwa.

VIII-IX.1939 – większość rezerwistów z Gostynia i powiatu zmobilizowana w ramach 55 pułku piechoty i 17 pułku ułanów oraz Batalionu Obrony Narodowej „Rawicz”. (udział w walkach nad Bzurą, w Puszczy Kampinoskiej, w obronie Warszawy)

6.09.1939 – wojska hitlerowskie wkroczyły do Gostynia

6-25.09.1939 – dotychczasowy powiat gostyński pod zarządem Wehrmachtu. Pod względem administracyjnym w granicach Rzeszy jako część „Kraju Warty” (Warthegau)

19.10.1939 – aresztowania wśród mieszkańców Gostynia i okolicy

21.10.1939 – publiczna egzekucja 30 Polaków z Gostynia i okolicy dokonana przez hitlerowców na miejscowym rynku

5-8.12.1939 – pierwsze masowe wysiedlenia mieszkańców Gostynia do Generalnego Gubernatorstwa

1940 – w gostyńskiej hucie szkła powstała konspiracyjna organizacja „Czarny Legion”. Wiosną tego roku zawiązało się ścisłe kierownictwo organizacji

10/11.05 1940 -- okupanci zniszczyli usytuowany na Górze Zamkowej pomnik Mikołaja Przedpełkowica – założyciela Gostynia oraz Pomnik Serca Jezusowego na Rynku.

11-12.04.1941 – aresztowania wśród członków „Czarnego Legionu”.

23-24.06.1942 – wykonanie w Dreźnie wyroku śmierci (przez ścięcie na gilotynie) na 12 członkach „Czarnego Legionu”

19.01.1945 – początek masowej ucieczki Niemców z miasta przed zbliżającym się frontem radzieckim

21/22.01.1945 – eksplozja amunicji w gmachu gimnazjum gostyńskiego, w wyniku której budynek w znacznej mierze został zniszczony

27.01.1945 – do miasta wkraczają oddziały Armii Radzieckiej